

3. Закон України «Про державну службу»: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 4. – ст.43

4. Постанова КМУ «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою» від 26.04.2017 № 301

5. Шевчук С.В. Ділове мовлення для державних службовців. – К.: літера ЛТД, 2004. – 400 с.

6. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К Алерта, 2011. – 696 с.

Красницька А. В., доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Мельник А., аспірант кафедри теорії права та держави юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАКОНОДАВЧА ТЕХНІКА ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Необхідно зауважити, що законодавча база України наповнена великою кількістю законів та підзаконних нормативно-правових актів, проте ні для кого не є таємницею, що законодавство Україні має низьку ефективність, адже цілі законів не досягаються. Ця проблема має декілька причин, однією із яких є недосконала якість закону. Для запобігання створенню неякісного масиву правових норм у юридичній науці протягом тривалого періоду розроблялася система методичних рекомендацій, які з часом втілились у феномен законодавчої техніки.

Законодавча техніка – це система оснований на досягненнях теорії права і перевірених практикою правотворчості принципів, прийомів, засобів, правил підготовки найбільш якісно досконалих за формою і структурою нормативно-правових актів, що використовуються при виробленні й систематизації актів для забезпечення їх досконалості.

Засади наукового осмислення законодавчої техніки, тобто мистецтва написання законів, були закладені ще в античні часи у працях Аристотеля “Політика”, Платона “Закон”, Цицерона “Про закони” та в працях інших знаменитих античних мислителів. У світовій літературі правової сфери питанням удосконалення законодавчої техніки приділялась увага, починаючи з XVII ст.

Законодавча техніка є критерієм визначення сутності права, критерієм направленості політичної волі законодавця, критерієм документально-вербального викладу змісту правового акта. Вона є професійним мистецтвом правотворця, вимагає професійної майстерності викладу правового матеріалу. Норми права повинні бути погоджені з іншими правовими нормами без повторів і прогалин, викладені державною мовою точно, чітко, зрозуміло, грамотно. Такий виклад норми права вимагає майстерності, яка досягається кропіткою працею, досвідом і практичними навичками.

Як практична діяльність законодавча техніка охоплює дії стосовно утворення та застосування права, а це лежить в основі визначення методологічних рекомендацій і майстерності виконання щодо здійснення будь-якої практичної діяльності. Насамперед техніка як майстерність у правотворчості повинна стосуватися кваліфікованого й досконалого викладу правового матеріалу, правильного утворення юридичних конструкцій і прийомів викладу правових норм, точності юридичних дефініцій, грамотного та зрозумілого словесного формулювання правових приписів, та системи посилань.

Законодавчий акт повинен бути зрозумілим (фактично так виявляється вимога ясності законодавчого підстилю), точним, чітким, логічно послідовним, стислим (максимальна лаконічність мовних засобів). З огляду на це в тексті законодавчого акта слід використовувати максимально прості та зрозумілі слова, терміни, звороти і фрази, що широко використовуються у щоденному вжитку і легко сприймаються. Вчені неодноразово закликали законодавців до того, щоб закони писалися загальнодоступною мовою. Так, професор А. Вах вказував, що “вищою метою законодавця є таке редагування законів, аби вони були простими та загальнодоступними і в той же час відповідали суворим вимогам законодавчої техніки”, а “естетика і практичність юридичної мови полягає не в привабливій різноманітності, а в сталості, простоті й ясності” [1, с. 6-7].

Нормативний текст повинен бути закінченою системою, де одні норми поєднані з іншими без перескакування та розриву думок. Ще однією важливою логічною вимогою законодавчого акта є його змістовна завершеність та системність. Досить шкідливим явищем для закону є використання складних граматичних конструкцій, складнопідрядних речень. Незрозуміле формулювання положень закону перешкоджає його використанню та застосуванню, призводить до безлічі помилок.

Стиль правових актів повинен адекватно відображати волю правотворця, доносити її до безпосередніх виконавців за допомогою надзвичайно ретельно дібраних термінів, терміносполук. Він має бути термінологічно суворим, без декларативних положень, емоційно забарвлених та експресивних одиниць. Стиль правових актів повинен забезпечити функціонування права як регулятора влади і, зокрема, точність і повноту вираження волі законодавця.

За допомогою мовної форми нормативного акта законодавець повідомляє державну волю всім громадянам, які повинні поводитися відповідно до велінь закону. У законодавчому тексті не описуються події, наукові поняття, почуття та переживання людей, не наводяться факти, не дається

характеристика явищ дійсності. Слова закону не виражають відчаю, гніву, безнадії, жалю, радості, а наказують, констатують, описують, тобто переважно вживаються в атрибутивно-нормативному значенні. Законодавчий текст формулює вимоги та загальнообов'язкові приписи, владно наказує суб'єктам права поводитися певним чином.

Юридичні положення текстуально відображаються за допомогою певних словесних формул та виразів. Для імперативних положень притаманна категорично виражена повинність, що виявляється у фразах: *«зобов'язаний»*, *«повинен»*, *«заборонено»*, *«не може»*. Дозвільні положення мають такі слова: *«має право»*, *«може»*; диспозитивні досить часто формулюються через фрази *«за відсутності іншої угоди»*, *«за відсутності інших умов»*.

У законодавстві повинен існувати органічний зв'язок юридичних понять і відповідних їм термінів, який виражається у їх взаємозалежності. Тому важливу роль при формулюванні правових норм слід відводити дослідженню змісту кожного конкретного терміна, встановленню ступеню їх зв'язку з поняттям, яке він позначає. Щоб перетворити звичайні слова та словосполучення на мовну форму права, слід керуватися правилами вираження законодавчої думки, що розроблені законодавчою стилістикою, яка допомагає оцінити придатність і доцільність застосування тих чи інших слів, граматичних форм для висловлення законодавчої думки з урахуванням їх змістового та стилістичного забарвлення, знайти, виправити і попередити мовні помилки в діяльності законодавця, судді, прокурора, слідчого, юрисконсульта, адвоката. Вона вчить і законодавця, і працівників правоохоронних органів обережно ставитися до мовних засобів, правильно їх розуміти та застосовувати на практиці. У правовому понятті відображені найбільш суттєві й юридично значущі відомості про явища навколишнього світу. І тому правове поняття слід застосовувати тільки в тому значенні, яке було надане йому законодавцем. Зміст, який вкладений у той чи інший термін і який оформлює

правове поняття, є єдиним і обов'язковим для будь-яких суб'єктів пізнання права — вчених-юристів, працівників суду, прокуратури, органів внутрішніх справ, посадових осіб, громадян.

Правові акти України суттєво впливають на застосування слів і термінів та їх написання. У зв'язку з цим удосконалення законодавства, всієї правової системи держави вимагає активізації роботи з питань мови державно-правових актів.

Список використаних джерел

1. Люблинский П. И. Техника, толкование и казуистика уголовного кодекса. – Пг., 1917.– 157 с.

Гальонкіна Ю. С., аспірант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ОСВІТА У ПЛОЩИНІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ

Соціокультурний підхід – методологічний підхід у гуманітаристиці, який акцентує увагу на розумінні культури як широкого комплексу соціальних явищ, які становлять собою результати і засоби суспільного функціонування та розвитку. Це не лише наука, мистецтво, система освіти та інші духовно-творчі інститути й відповідна їм діяльність, а весь комплекс матеріальної культури. Соціокультурний підхід складався протягом тривалого періоду. На першому етапі (кінець XVIII – кінець XX століття) соціокультурне усвідомлювалося лише як наслідок історичного розвитку суспільства, як його продукт. Людина постає творцем культурного світу, але не його продуктом, результатом власне культури. П. Сорокіна заслужено вважають засновником соціокультурного підходу, який дослідник обґрунтував і розвинув у фундаментальній чотири томній праці «Соціальна і культурна динаміка» (1937 р.). Одна з найглибших думок П. Сорокіна набула вияву в його тезі: